

speech therapist.

It is proved, that communication acts is a component of professional activity of logopedist, and communicative competence is one of the main indicators of professional readiness.

The article is devoted to the analysis of the results of the empirical study of the peculiarities of the development of emotionally-motivational component of the communicative competence of the future speech therapist.

Analyzes the ideas of researchers regarding the structure of the communicative competence as an integrative phenomenon is revealed. Communicative competence is understood as a personality quality which includes developed communicative skills, readiness to communication, verbal and non-verbal means of communication. Presents the criteria and indicators of emotional-motivational component of communicative competence of the students speech therapist. Analyzed the results of empirical research of emotional-motivational component of communicative competence of the students speech therapist.

The quantitative and qualitative analyzes of gained outcomes is given; the progress dynamics of indicators of susceptibility to the chosen profession, the general level of sociability, installation for the implementation of activities and to interact with persons with speech disorders, attitude to people with speech disorders.

Keywords: communicative competence, emotional-motivational component, student speech therapists, structural components, criteria, susceptibility to the chosen profession, communication, social and psychological attitudes, unconditional acceptance.

Відомості про автора:

Заушнікова Марина Юрїївна – викладач кафедри логопедії Навчально-наукового інституту фізичної культури Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, м. Суми, Україна, marinazaushnikova@gmail.com

Information about the author:

Zaushnikova M. Y. – lecturer of Speech-therapy Department, A. S. Makarenko Sumy State Pedagogical University, Sumy, Ukraine. E-mail: marinazaushnikova@gmail.com

Статтю подано до друку 07.05.2018.

УДК 159.922.7:177.9

© Л. В. Клочек, 2018

Л. В. Клочек (м. Кропивницький)

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД СИСТЕМИ ОПТИМІЗАЦІЇ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ СПРАВЕДЛИВОСТІ У ПЕДАГОГІЧНІЙ ВЗАЄМОДІЇ

Клочек Л. В. Психологічний супровід системи оптимізації розвитку соціальної справедливості у педагогічній взаємодії. У статті обґрунтовується доцільність здійснення психологічного супроводу системи оптимізації соціальної справедливості у педагогічній взаємодії. Презентується зміст роботи, спрямованої на морально-психологічне зростання сучасних педагогів, а саме розвиток у них особистісної та професійної цінностей (якостей) соціальної справедливості. Описуються психологічні засоби розвитку когнітивно-інформаційної, емоційно-ціннісної, мотиваційно-конативної складових соціальної справедливості педагогів та активізації дії психологічних механізмів. Обґрунтовується доцільність застосування міні-лекцій, проведення ряду заходів у межах психологічного практикуму, елементів психологічного тренінгу. Презентується зміст найбільш дієвих засобів розвитку складових соціальної справедливості особистості педагога, які сприяють: актуалізації знань і уявлень учителів про

моральні цінності та цінність соціальної справедливості зокрема, утвердження переконань у необхідності в педагогічній діяльності вчителя керуватися нормами соціальної справедливості; оптимізації процесів розвитку ціннісного ставлення педагога до особистості учня, ціннісного самоставлення та ціннісного ставлення до явища соціальної справедливості в контексті взаємодії учасників педагогічного процесу; прояву у вчителів моральної та нормативної мотивації як спонуки до соціально справедливої поведінки, розвитку у них якостей суб'єкта соціально справедливих дій. Вказується, що експериментальна апробація програми оптимізації розвитку соціальної справедливості у педагогічній взаємодії підтверджує вірність сформульованих вихідних наукових положень та ефективність розроблених психологічних засобів у сфері морального розвитку сучасного педагога.

Ключові слова: соціальна справедливість, педагогічна взаємодія, психологічні засоби, психологічний супровід.

Постановка проблеми. Проблема справедливого розподілу вчителями міри винагород і покарань учнів за результати їх учбової діяльності та поведінкові прояви завжди була актуальною в освітньому середовищі. Справедливі рішення та дії вчителя позитивно позначаються на емоційному благополуччі учнів та мотивують останніх до покращення досягнутих результатів. Важливим є аспект встановлення соціальної справедливості у педагогічній взаємодії, що передбачає однаково ціннісне, справедливе ставлення вчителя до усіх без виключення учнів, з опорою на об'єктивні критерії оцінювання продуктів їх діяльності та з урахуванням індивідуальних обставин кожного. Такі дії педагога стають можливими за умов наявності в структурі його особистості особистісної цінності (якості) соціальної справедливості, яка в контексті педагогічної діяльності виокремлюється у професійну цінність. За результатами проведеного нами емпіричного дослідження, соціальна справедливість, в сукупності її складових, представлена в структурі особистості сучасних учителів. Виявлена тенденція зростання інтенсивності її вияву в сторону збільшення педагогічного досвіду актуалізувала проблему здійснення роботи, спрямованої на оптимізацію розвитку соціальної справедливості вчителів з різним терміном професійного стажу, серед яких особливої уваги потребують учителі-початківці. Оптимальним у цьому сенсі вбачаємо застосування психологічного супроводу системи розвитку соціальної справедливості у педагогічній взаємодії.

Аналіз наукових досліджень. На сьогоднішній день технологія психологічного супроводу вважається найбільш прийнятною в контексті гуманістичних тенденцій, які пронизують усі галузі сучасного буття. Про її застосування в сфері освіти у своїх працях писали вчені М. Р. Бітянова, Е.Ф. Зеєр, П.В. Лушин, В.С. Мухіна, В. В. Третьяченко та ін. М.Р. Бітянова визначала психологічний супровід як систему діяльності психолога в частині створення сприятливих умов для психічного та соціального розвитку учасників навчально-виховного процесу в процесі їх взаємодій [1]. Є.Козирьова вважала, що це одна зі сторін діяльності педагога чи психолога, що стосується створення умов для позитивних взаємодій дітей і дорослих, коли останні у співпраці зі зростаючою особистістю орієнтуються на зону її найближчого розвитку [8]. П.В. Лушин розробляв ідеї психологічного супроводу психологом процесу вирішення психологічних проблем тих людей, для яких вони є актуальними [5]. Психологічний та науково-методичний супровід професіоналізму педагогічних кадрів був предметом дослідження вченої В.В. Третьяченко [9].

Мета статті: презентувати особливості психологічного супроводу розвитку соціальної справедливості у педагогічній взаємодії, охарактеризувати найбільш ефективні засоби розвитку соціальної справедливості педагогів.

Виклад основного матеріалу дослідження. В основі реалізації ідеї психологічного

супроводу системи оптимізації розвитку соціальної справедливості у педагогічній взаємодії лежить впровадження авторської програми, метою якої є актуалізація цінності соціальної справедливості у вчителів з-поміж інших їх особистісних цінностей та розвиток її до масштабів однієї з домінантних цінностей, яка у подальшому визначатиме вектор моральної, соціально справедливої поведінки педагога. Реалізація такої програми має сприяти активізації дії психологічних механізмів ціннісної рефлексії, соціальної ідентифікації, ціннісної саморегуляції та позитивним змінам у розвитку когнітивно-інформаційної, емоційно-ціннісної, мотиваційно-конативної складових соціальної справедливості педагогів, розвивати навички їх діалогічного спілкування з учнями. Це передбачає наступне:

- актуалізацію знань і уявлень учителів про моральні цінності та цінність соціальної справедливості зокрема, утвердження переконань у необхідності в педагогічній діяльності вчителя керуватися нормами соціальної справедливості;
- оптимізацію процесів розвитку ціннісного ставлення педагогів до особистості учня як такої, ціннісного самоставлення та ціннісного ставлення до явища соціальної справедливості в контексті взаємодії учасників педагогічного процесу;
- прояв у вчителів моральної та нормативної мотивації як спонуки до соціально справедливої поведінки, розвиток у них якостей суб'єкта соціально справедливих дій;
- інтенсифікація процесів: рефлексії учасниками експерименту себе як носіїв особистісної та професійної цінностей соціальної справедливості; уподібнення вчителів переживанням учнів у процесі діалогічного спілкування з ними; саморегуляції вчителів та самоуправління ними своїми діями у відповідності до норм соціальної справедливості.

Ми виходимо з розуміння оптимізації розвитку соціальної справедливості у педагогічній взаємодії як процесу, до якого залучаються об'єднані зусилля адміністрації навчального закладу (що виступає організуючою ланкою системи оптимізації процесу гуманізації педагогічних взаємодій), практичного психолога (який у межах своєї професійної діяльності здійснює психологічний супровід різних категорій учасників освітнього процесу), соціального педагога (який переймається соціально-психологічними проблемами учнів, серед яких є школярі, що потерпають через несправедливість до себе інших), учителів (як ключових учасників педагогічної взаємодії).

Реалізація ідеї психологічного супроводу системи оптимізації розвитку соціальної справедливості у педагогічній взаємодії має здійснюватися поетапно. На першому етапі проводиться підготовча робота з адміністрацією навчального закладу, практичним психологом, соціальним педагогом, які ознайомлюються із завданнями розвитку соціальної справедливості педагогів та з якими узгоджується роль кожного фасилітатора у цьому процесі. На другому етапі реалізуються передбачені в програмі заходи, спрямовані на розвиток соціальної справедливості вчителів. На третьому етапі обговорюються результати впровадження та ефективність авторської програми оптимізації розвитку соціальної справедливості у педагогічній взаємодії.

Передбачені в програмі заходи входять до одного з трьох блоків – інформаційного блоку, блоку самопізнання, тренувального блоку, – які композиційно складають 10 занять. У межах *інформаційного блоку* проводяться міні-лекції, на яких учителі ознайомлюються або з новим для себе матеріалом, або актуалізують вже відомі теоретичні дані. *Блок самопізнання* переважно зводиться до самодослідження та аналізу педагогами особливостей своєї особистості, які відображають їх спрямованість на досягнення соціальної справедливості у педагогічній взаємодії. *Тренувальний блок* включає підібрані вправи, практичні завдання, проектування та програвання ситуацій морального вибору та педагогічних ситуацій,

обговорення, що сприяє розвитку якостей учителів, необхідних у процесі встановлення соціальної справедливості у взаємодії з учнями.

Нижче презентуємо окремі з вказаних вище засобів.

Для розвитку *когнітивно-інформаційної складової* соціальної справедливості особистості педагогів, із задіянням *механізму ціннісної рефлексії*, проводяться міні-лекції «Особистісні цінності в моральній сфері особистості вчителя», «Соціальна справедливість педагога як особистісна і професійна цінність», застосовується методика М.Рокіча «Ціннісні орієнтації» [2], здійснюється експрес-діагностика соціальних цінностей учителів [6], проводиться ряд вправ. При підборі вказаних заходів переслідується мета сприяти розумінню педагогами особистісних цінностей як індивідуальних цінностей людини, що є результатом інтеріоризації соціальних цінностей; та сприяти розвитку розуміння у вчителів ролі та місця цінності соціальної справедливості у структурі їх моральної сфери.

Так, на міні-лекції на тему «Особистісні цінності в моральній сфері вчителя» має висвітлюватися, який зміст вкладається у поняття ціннісної системи особистості, які її генезис, структура, функції. Варто розглянути, яке місце в ціннісній системі людини займають особистісні цінності, як вони співвідносяться з соціальними цінностями. Доволі широке висвітлення проблеми соціальних і особистісних цінностей, на наш погляд, має бути конкретизоване аналізом сутності окремих цінностей, співвідносних зі змістом педагогічної діяльності вчителя: відповідальності, справедливості, сумління тощо. Вчителі мають бути підведені до розуміння особистісних цінностей як базових утворень в їх ціннісній системі, інтеріоризованих соціальних цінностей, що набули для людини особистісного сенсу.

Мета міні-лекції «Соціальна справедливість педагога як особистісна і професійна цінність» – ознайомити педагогів з психологічним змістом соціальної цінності соціальної справедливості, її ознаками та особливостями прояву в соціальних взаємодіях. Варто пояснити схему переходу цієї цінності в особистісну цінність, а в умовах виконання вчителем професійної діяльності – в професійну цінність. Доцільно підкреслити ознаки соціальної, особистісної, професійної цінностей соціальної справедливості, тим самим розмежувавши ці поняття і водночас визначивши суттєву спільну ознаку, а саме справедливий розподіл між учасниками різних взаємодій винагород і покарань, з урахуванням їх індивідуальних можливостей та внесків у виконання діяльності.

Завдання, яке, на наш погляд, варто відмітити, – це перегляд учителями «Кодексу цінностей сучасного українського виховання» [6] (де презентуються переліки абсолютних цінностей, основних національних, громадянських цінностей, цінностей сімейного, особистого життя) та віднаходження серед вказаних цінностей цінності соціальної справедливості.

З метою активізації механізму ціннісної рефлексії варто застосовувати модифіковану вправу за проективною технологією «Дерево з чоловічками» [10], яка спонукає вчителів аналізувати власний життєвий досвід, виділяти цінності свого життя. Доцільним, на наш погляд, є проведення з учителями «Тесту на об'єктивність» [6], результати якого утверджували їх у визначенні себе як об'єктивного чи необ'єктивного вчителя, що співвідноситься зі справедливістю чи несправедливістю у стосунках з учнями. Ми вважаємо, що для ефективного здійснення управлінських функцій учителями така інформація про себе є корисною та значущою.

Розвиток *емоційно-ціннісної складової* соціальної справедливості особистості вчителів та активізація дії *механізму соціальної ідентифікації* має здійснюватися із застосуванням наступних засобів: міні-лекції на теми «Учень – найвища цінність для вчителя», «Психологія ставлення особистості вчителя до себе», методика В.В.Бойка «Діагностика рівня емпатії»,

самодіагностика самооцінки [7], ряд вправ, метою проведення яких є зменшення психологічної дистанції між учителем і учнями, сприяння досягненню у їх стосунках психологічної рівності.

Зокрема, міні-лекція «Учень – найвища цінність для вчителя» має проводитися з метою актуалізації проблеми ціннісного ставлення вчителя до особистості учня як об'єкта справедливих педагогічних дій. Під час лекції увага вчителів має акцентуватися на особливостях ціннісного ставлення педагога до кожного школяра, що передбачає вияв поваги до його особистості, прийняття його індивідуальних особливостей, розуміння особистих обставин та умов життя, вияв до нього доброзичливості, толерантності, емпатійності тощо та водночас об'єктивності й вимогливості. Головна думка, яка пронизуватиме виклад матеріалу, – перефразовані слова І.Канта про людину як найвищу цінність, які в контексті теми лекції зводяться до фрази, що найвищою цінністю для педагога в його діяльності є особистість учня.

Міні-лекція «Психологія ставлення особистості вчителя до себе» проводиться з метою сприяти формуванню у вчителів ціннісного ставлення до своєї особистості, впевненості в правильності власних моральних переконань і справедливих вчинків. Під час лекції педагоги мають ознайомитися з психологічним змістом поняття ставлення, засвоїти елементи та прояви ціннісного самоставлення особистості: саморозуміння, самопізнання, самоприйняття, самоповага та ін. Варто акцентувати увагу на тому, що в контексті педагогічної діяльності ціннісне самоставлення вчителів виявляється в такому ставленні до себе, яке в учнів викликає бажання справедливо оцінювати всі зусилля вчителя; в бажанні відстоювати свою гідність і не піддаватися різноманітним маніпуляціям. Учителі мають утвердитися в думці, що позитивне, ціннісне ставлення до учнів не може відбутися, якщо у педагога немає ціннісного ставлення до своєї особистості. Адекватна самокритика, віра у свої сили, переконання у правильності та справедливості власних педагогічних дій – все це позитивно позначається на якості взаємодії з учнями.

Ефект від описаних вище заходів теоретичного спрямування, на наш погляд, має бути підсиленним застосуванням засобів, спрямованих на самопізнання педагогів. Зокрема, з метою виявлення емпатійних тенденцій учителів варто порадити їм скористатися методикою В.В.Бойка «Діагностика рівня емпатії» [7], оскільки ця якість свідчить про готовність учителя прийняти особистість школяра у всіх її проявах і поставитися до неї ціннісно. Обговорення з учителями особливостей прояву емпатії у стосунках з учнями може бути логічно продовжене проведенням вправи у межах тренувального блоку, коли педагогам зачитуються правила емпатійного слухання особистості і пропонується обговорити, яких із них варто дотримуватися у взаємодії зі школярами.

Для виявлення того, наскільки цінують учителі власну особистість, рекомендується їм запропонувати дослідити власну самооцінку [7] і виявити, чи є вона адекватною. Така робота, на наш погляд, є доцільною, оскільки в умовах постійного оцінювання діяльності учнів (за чим часто стоїть оцінювання їхньої особистості), вчителі часто не акцентують свою увагу на оцінці власної особистості, що загальмовує процеси особистісної рефлексії, самоаналізу та самовдосконалення. Актуалізація цього аспекту активізує процес самопізнання, що може знайти своє продовження у виконанні психогімнатичної вправи, яка має на меті формування у вчителів установок на самопізнання та здійснення самоідентифікації, та вправи, яка сприяє формуванню (або удосконаленню) навичок педагогів правдивих висловлювань для аналізу сутності свого «Я». Дія механізму соціальної ідентифікації учасників експерименту підсилюється у результаті застосування ряду вправ, які на меті мають розвиток здатності учителів ідентифікуватися з особистістю учня, його переживаннями та проблемами.

Розвиток *мотиваційно-конативної складової* соціальної справедливості педагогів та активізація дії *механізму ціннісної саморегуляції* відбувається завдяки застосуванню таких засобів: міні лекції на теми «Мотиви справедливості у структурі педагогічної діяльності

вчителя», «Роль і місце справедливого вчинку в моральній поведінці вчителя», самодіагностика учасниками експерименту своїх соціально-психологічних установок у потребнісно-мотиваційній сфері, власної здатності до самокорекції та вміння володіти собою в суперечливих ситуаціях, ряду вправ.

Міні-лекція «Мотиви справедливості в структурі педагогічної діяльності вчителя» проводиться з метою засвоєння педагогами особливостей мотивації справедливості та її впливу на якість взаємодії з учнями. Вчителі мають бути ознайомлені з мотивами педагогічної діяльності, серед яких виокремлюється мотив справедливості. Варто розглянути, які потреби лежать в основі такого мотиву, чим обумовлюється його поява в мотиваційній сфері особистості педагога. Зауважити, що мотив справедливості та мотив соціальної справедливості, по суті, означають однакове спонукання особистості вчителя об'єктивно оцінювати результати діяльності кожного учня в залежності від зусиль, які той доклав при виконанні завдань.

З метою з'ясування, в яких діях та вчинках учителя виявляється його справедлива поведінка та як вона позначається на якості педагогічної взаємодії, рекомендується проведення міні-лекції «Роль і місце справедливого вчинку в моральній поведінці вчителя». Виклад матеріалу варто розпочати зі з'ясування змісту поняття справедливої поведінки, потому охарактеризувати справедливі дії як акти справедливої поведінки. Наголосити на тому, що варто розмежовувати справедливі дії та справедливі вчинки. До останніх учитель у своїй діяльності вдається в окремих ситуаціях, де він має зробити моральний вибір.

Проведення самодіагностики вчителями своїх соціально-психологічних установок у потребнісно-мотиваційній сфері (за методикою О.Ф.Потьомкіна) [2] дає можливість педагогам переконатися, якою мірою їм властиві установки на альтруїзм чи егоїзм, що пов'язано з проблемою децентрації особистості вчителя та центрації на особистості учня. Передбачається, що при визначенні педагогами власної здатності до самокорекції та здійсненні самодіагностики вміння володіти собою в суперечливих ситуаціях вони фіксуватимуть свою здатність виявляти самовладання у стосунках з учнями, постійно здійснювати самоконтроль.

У межах тренувального блоку пропонується проведення модифікованої вправи «Вплив винагороди на мотивацію» [3], метою якої є досягнення розуміння педагогами відповідності між очікуваннями учнями винагород чи покарань і діями учителя у цьому напрямку. Доцільним є обговорення ситуацій, в одній з яких учитель вчинив справедливо, а в іншій – ні; та програвання й аналіз ситуацій, у яких уявний учитель вдається до справедливих і несправедливих дій щодо учня.

Висновки. Презентоване бачення здійснення психологічного супроводу системи оптимізації розвитку соціальної справедливості у педагогічній взаємодії передбачає розвиток особистісної цінності (якості) вчителів, в сукупності її складових, із запуском у цьому процесі психологічних механізмів ціннісної рефлексії, соціальної ідентифікації, ціннісної саморегуляції. Вчитель, який володіє соціальною цінністю соціальною справедливістю як особистісною цінністю, здатний виявляти ціннісне, справедливе ставлення до кожного учня. Згадані вище засоби лише частково презентують програму розвитку соціальної справедливості особистості педагогів. Враховуючи те, що важливим у діяльності вчителя є не тільки прояв його якості (цінності) соціальної справедливості, але й можливість «донести» до учнів власні гуманні наміри, у наступних дослідженнях варто обґрунтувати заходи, спрямовані на усвідомлення вчителями необхідності досягнення у педагогічній взаємодії *ціннісно-сислової рівності* з учнями.

Література

1. *Битянова М.Р.* Организация психологической работы в школе. – М. : Совершенство, 1998. – 298 с.
2. *Ильин Е.П.* Мотивация и мотивы. – СПб.: Питер, 2008. – 512 с.
3. *Климчук В.О.* Тренінг внутрішньої мотивації: результати апробації та структура // Практична психологія та соціальна робота. – 2006. – №10. – С. 52-59.

4. *Концептуальні засади демократизації та реформування освіти в Україні: Педагогічні концепції.* – К.: Школяр, 1997. – 150 с. – С. 110-112.
5. *Лушин П.В.* Психология личностного изменения. / П.В Лушин. – Кировоград:Імекс ЛТД., 2002. – 360 с.
6. *Подольак Л.Г., Юрченко В.І.* Психологія вищої школи: Практикум. – К.: Каравела, 2008.– 336 с.
7. *Пашукова Т.І., Допіра А.І., Дьяконов Г.В.* Практикум із загальної психології / За ред. Т.І. Пашукової. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2000. – 204 с.
8. *Решетникова О.* Нет причин для пробуксовки (беседа с Е.А.Козыревой) // Школьный психолог. – 2000. – №10. – С.14.
9. *Третьяченко В.В.* Соціально-психологічні «парадигмальні явища» в тенденціях психологічного та науково-методичного супроводу професіоналізму керівників освітніх закладів // Теоретичні і прикладні проблеми психології: зб. наук. праць СНУ ім. В. Даля. – Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2006. – № 3(4). – с. 6-11.
10. *Шевченко Н.Ф., Сурякова М.В.* Практикум з розвитку професійної кар'єри майбутнього фахівця / Н.Ф. Шевченко // Практична психологія та соціальна робота. – 2010. – №6. – С. 49-62.

Транслітераційний переклад літературних джерел

1. *Bitjanova M.R.* Organizacija psihologicheskoy raboty v shkole. – M. : Sovershenstvo, 1998. – 298 s.
2. *Il'in E.P.* Motivacija i motivy. – SPb.: Piter, 2008. – 512 s.
3. *Klymchuk V.O.* Treninh vnutrishnoi motyvatsii: rezultaty aprobatsii ta struktura// Praktychna psykholohiia ta sotsialna robota. – 2006. – №10. – S. 52-59.
4. *Kontseptualni zasady demokratyzatsii ta reformuvannia osvity v Ukraini: Pedagogichni kontseptsii.* – K.: Shkoliar, 1997. – 150 s. – S. 110-112.
5. *Lushin P.V.* Psihologija lichnostnogo izmenenija. / P.V Lushin. – Kirovograd:Imeks LTD., 2002. – 360 s.
6. *Podoliak L.H., Yurchenko V.I.* Psykholohiia vyshchoi shkoly: Praktykum. – K.: Karavela, 2008.– 336 с.
7. *Pashukova T.I., Dopira A.I., Diakonov H.V.* Praktykum iz zahalnoi psykholohii / Za red. T.I. Pashukovoi. – K.: T-vo «Znannia», KOO, 2000. – 204 s.
8. *Reshetnikova O.* Net prichin dlja probuksovki (beseda s E.A.Kozyrevoj) // Shkol'nyj psiholog. – 2000. – №10. – S.14.
9. *Tretiachenko V.V.* Sotsialno-psykholohichni «paradyhmalni yavvyshcha» v tendentsiakh psykholohichnoho ta naukovo-metodychnoho suprovodu profesionalizmu kerivnykiv osvitynih zakladiv // Teoretychni i prykladni problemy psykholohii: zb. nauk. prats SNU im. V. Dalia. – Luhansk: Vyd-vo SNU im. V. Dalia, 2006. – № 3(4). – с. 6-11.
10. *Shevchenko N.F., Suriakova M.V.* Praktykum z rozvytku profesiinoi kariery maibutnoho fakhivtsia / N.F. Shevchenko // Praktychna psykholohiia ta sotsialna robota. – 2010. – №6. – S. 49-62.

Ключек Л. В. Психологическое сопровождение системы оптимизации развития социальной справедливости в педагогическом взаимодействии. В статье обосновывается целесообразность психологического сопровождения системы оптимизации социальной справедливости в педагогическом взаимодействии. Представлено содержание работы, направленной на морально-психологическое развитие современных педагогов, а именно развитие у них личностной и профессиональной ценностей (качеств) социальной справедливости. Описываются психологические средства развития составляющих социальной справедливости педагогов и активизации действия психологических механизмов. Обосновывается целесообразность применения мини-лекций, проведения мероприятий в

рамках психологического практикума, элементов психологического тренинга. Представлено содержание средств развития составляющих социальной справедливости личности педагога, которые содействовали: актуализации знаний и представлений учителей о моральных ценностях и ценности социальной справедливости в частности, утверждению убеждений в необходимости в педагогической деятельности учителя руководствоваться нормами социальной справедливости; оптимизации процессов развития ценностного отношения педагога к личности ученика, ценностного самоотношения и ценностного отношения к явлению социальной справедливости в контексте взаимодействия участников педагогического процесса; проявления у учителей моральной и нормативной мотивации как побуждения к социально справедливому поведению. Указывается, что экспериментальная апробация авторской программы подтверждает верность сформулированных исходных научных положений и эффективность разработанных психологических средств в сфере нравственного развития педагога.

Ключевые слова: социальная справедливость, педагогическое взаимодействие, психологические средства, психологическое сопровождение.

Klochek L. V. Psychological follow-up of the system of optimization of the development of social equity in pedagogical interaction. The practicability of implementation of psychological follow-up of the system of optimization of social equity in pedagogical interaction has been proven. There has been presented the content of work targeted at moral and psychological growth of modern teachers, in particular the development of personal and professional social equity values (qualities). There have been described the psychological ways of development of information and cognitive, emotional and evaluative, as well as motivational and conative elements of social equity of teachers and psychological mechanisms activation. There has been proven the practicability of application of mini-lectures, a number of psychological practical trainings, and elements of psychological workshops. There has been presented the content of the most effective ways of development of the elements of social equity of the teacher's personality that improved the knowledge and ideas of teachers about moral values and the worth of social equity itself. The belief in the need for the teacher – in their pedagogical activity - to abide by the norms of social equity has been proven; optimization of the processes of development of the value-based attitude of the teacher to the personality of a student, value-based self-conception, and value-based attitude to the phenomenon of social equity in the context of interaction between the participants of the pedagogical process; the demonstration of moral and normative motivation by teachers as a motive for socially equal behavior, development by them of the qualities of the subject committing socially equal actions. It has been specified that experimental testing of the program of optimization of the development of social equity in pedagogical interaction supports the correctness of the resulted initial scientific ideas and the effectiveness of the developed psychological ways in the field of moral development of a modern teacher.

Keywords: social equity, pedagogical interaction, psychological ways, psychological follow-up.

Відомості про автора:

Клочек Лілія Валентинівна – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної роботи, соціальної педагогіки та психології Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. м. Кропивницький, Україна. E-mail: klochekl55@i.ua

Information about the author:

Liliia Velntynivna Klochek – Ph.D. in Psychology, associate professor, associate professor of the Department of Social Work, Social Pedagogy and Psychology of VolodymyrVynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University. Kropivnitsky, Ukraine. E-mail: klochekl55@i.ua

Статтю подано до друку 21.05.2018.